

مأخذشناسی چندزبانه‌ی تشریحی
مطالعات شهر اسلامی

جمعی از نویسندگان

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

سرشناسه	روشنفکر، پیام، ۱۳۵۵
عنوان و نام پدیدآورنده	ماخذشناسی چندزبانه‌ی تشریحی مطالعات شهر اسلامی/جمعی از نویسندگان زیر نظر پیام روشنفکر.
مشخصات نشر	تهران: مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران،
مشخصات ظاهری	۲۸۱ص: جدول، نمودار.
شابک	978-600-6080-39-0
وضعیت فهرست نویسی	قیفا
یادداشت	نمایه
موضوع	شهرها و شهرستان‌های اسلامی -- کتابشناسی
موضوع	معماری اسلامی -- کتابشناسی
موضوع	شهرسازی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام -- کتابشناسی
موضوع	تمدن اسلامی -- کتابشناسی
شناسه افزوده	شهرداری تهران، مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران
شناسه افزوده	نقیسه آزاد، پریسا روشنفکر، مارال فرخی، الهه نوری
رده بندی کنگی	۱۳۹۳ م ۶۴۳/۷۵۹۴۳
رده بندی دیویی	۰۱۶/۷۲۰۹۱۷۶۷۱
شماره کتابشناسی ملی	۳۶۴۳۵۰۲

مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران

دبیرخانه‌ی شهر ایرانی-اسلامی

تهیه‌کنندگان: جمعی از نویسندگان زیر نظر پیام روشنفکر

رئیس دبیرخانه: دکتر روح‌الله عالمی

ناظر علمی و دبیر دبیرخانه: دکتر عبدالحسین کلانتری

اعضای علمی دبیرخانه: دکتر علی انتظاری، دکتر سید محمود نجاتی حسینی

ویرایش و صفحه‌آرایی: نگارستان حامد

نوبت چاپ: اول

چاپ: ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰

بها: ۱۲۰۰۰۰ ریال

ناشر: مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران

چاپ: مرکز نشر شهر

کلیه حقوق چاپ برای ناشر محفوظ است.

نشانی: خیابان شریعتی، خیابان پل رومی، خیابان شهید اکبری، نبش خیابان آقابزرگی، شماره ۳۲

تلفن: ۸۳-۰۸۰-۲۲۳۹۲۰

<http://rpc.tehran.ir>

کدپستی: ۱۹۶۴۶۳۵۶۱۱

info@rpc.tehran.ir

سخن نخست

شهرها مانند تمامی واقعیات اجتماعی دیگر، نه موجودیت‌هایی فراتاریخی و فرهنگی که ریشه در تاریخ و فرهنگ و جامعه دارند. بدین جهت، شهرهای مناطق مختلف جهان، به‌رغم شباهت‌هایی که در برخی ارکان و ویژگی‌ها با یکدیگر دارند، به جهت همین ابتدا بر تاریخ و فرهنگ متفاوت، تفاوت‌های چشمگیری نیز با یکدیگر دارند. تفاوت‌هایی که فراتر از نوعیت، به فردیت آن‌ها اشاره دارد. البته چنین تفاوت‌ها و فردیتی، در آغاز شکل‌گیری شهر، از صنعتی و تکوین علوم انسانی و اجتماعی جدید نادیده انگاشته می‌شد و سعی بر آن بود تا بر مبنای دلیلی تکیه‌ای که برآمده از تجربه‌ی تاریخی غرب جدید بود، گذشته و آینده‌ی سایر جوامع فهمیده شود. البته فارغ از این فشار معرفتی، فشارهای وضعیتی و عینی ناشی از گسترش نظام سرمایه‌داری غربی و دست‌اندازی به منابع سایر کشورهای غیرغربی (کشورهای جنوب/ توسعه‌نیافته‌ی شرقی/ خاورمیانه) نیز موجب شد تا به‌رغم توسعه نامتوازن شهرهای غیرغربی و تفاوت آن‌ها با شهرهای غربی، در مجموع ادراک یگانه‌ای از آن‌ها بسط و گسترش یابد.

بالین‌حال، به موازات به چالش کشیده شدن، سزمونی توسعه‌ی یگانه و تک‌خطی غربی و تأکید و توجه به بنیادهای تاریخی و فرهنگی شکل‌گیری واقعیات و ظرف اجتماعی، تحولی عظیم در مطالعات شهری صورت گرفت که به موجب آن «شهرها» جایگزین «شهر» شدند. در نتیجه‌ی این تحول، شهرهای نقاط مختلف جهان به تناسب بنیان‌های تاریخی و فرهنگی خود هویت مستقل یافتند. در این مسیر بود که استعمال ترکیباتی نظیر «شهر غربی»، «شهر شرقی»، «شهر مسلمان»، «شهر اسلامی»، «شهر ایرانی» و ... بیشتر شد. چنین ترکیباتی به این مهم ارجاع داشتند که شهرهای نقاط مختلف جهان، اگرچه شباهت‌هایی با یکدیگر دارند، تفاوت‌های مهمی نیز با یکدیگر، به‌ویژه با شهرهای غربی، دارند که فردیت و هویت آن‌ها را شکل می‌دهد. در این میان، با توجه به گستره‌ی جهان اسلام و نیز تأثیر تاریخی‌سازانه‌ی این دین مبین، مطالعات وسیعی درباره‌ی شهرهای اسلامی در کشورهای مختلف صورت گرفت که با کمال تأسف باید اذعان کرد کم‌ترین رونق را در ادبیات مطالعات شهری در ایران داشته است.

این واقعیت تلخ، آنگاه که با ناپسندگی و نقصان تحلیل‌های متکی بر ادبیات غربی درباره‌ی شهر تهران و نیز فقر شدید تحلیل‌های بومی در آن خصوص همراه شد، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران را بر آن داشت تا به‌صورت ویژه بر این موضوع متمرکز شود. در این راستا، پیشنهاد تأسیس «دبیرخانه‌ی شهر ایرانی-اسلامی» مطرح شد و ضمن تنقیح و تصویب این پیشنهاد، دبیرخانه از پاییز ۱۳۹۱ با دعوت از اساتید صاحب‌نظر آغاز به کار کرد. این دبیرخانه ضمن برگزاری نشست‌های گوناگون داخلی، با دانشوران متعددی نیز

مشورت کرد و بدین طریق اولویت‌های پژوهشی و حوزه‌های فعالیت خود را مشخص کرد. سپس به موازات پروژه‌های تعریف‌شده، برون‌سپاری و نظارت آن‌ها نیز توسط دبیرخانه صورت گرفت. آنچه پیش‌روست گزارش یکی از این پروژه‌هاست، اگرچه بری از خطا و نقصان نیست، ازاین‌جهت که جزء اولین گام‌ها در این حوزه است، قابل‌تأمل است.

امید است این اثر که با سعی وافر محقق و هدایت و نظارت اعضای محترم دبیرخانه‌ی شهر ایرانی - اسلامی صورت گرفته است، مطبوع بيفتد و با عطف توجه و نقد اصحاب خرد گامی در مسیر توسعه‌ی مطالعات شهر ایرانی اسلامی باشد.

دکتر بابک نگاهداری

رئیس مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۹	 دیباچه
۱۱	 مقدمه
۱۵	 عناوین کتاب‌ها و مقالات
۱۷	 کتاب‌های فارسی
۱۸	 مقالات فارسی
۲۰	 کتاب‌های انگلیسی
۲۲	 مقالات انگلیسی
۲۵	 کتاب‌ها و مقالات به دیگر زبان‌ها (اسپانیایی، ترکی، ایتالیایی، عربی)
۲۷	 کتب فارسی
۵۷	 مقالات فارسی
۱۰۹	 کتاب‌های انگلیسی
۱۷۹	 مقالات انگلیسی
۲۵۳	 کتاب‌ها و مقالات به سایر زبان‌های خارجی
۲۶۵	 مقاله به سایر زبان‌ها
۲۷۱	 نمایه‌ی موضوعی
۲۷۵	 نمایه‌ی شهرها و مناطق
۲۸۱	 نمایه‌ی نویسندگان و مترجمان
۲۸۹	 نمایه‌ی دوره‌های تاریخی

دیباچه

مطالعات شهر اسلامی، دست‌کم در جامعه‌ی علمی ما گرایش علمی نوپایی است که نیاز به تدقیق مفاهیم و ریشه‌های آن به‌خوبی احساس می‌شود. حجم بالای آثار منتشرشده در دهه‌ی اخیر نشان از اقبال بخش‌دهی و سلفی از جامعه‌ی علمی به موضوع دارد که در آن دلالت بین‌رشته‌ای بودن این حوزه نیز نهفته است.

در اثر پیش رو که به پیشنهاد نگارنده به دبیرخانه‌ی شهر اسلامی ایرانی و حمایت ایشان، در زمان نسبتاً کوتاه شش‌ماهه سون‌ده شده است و بی‌تردید عاری از نقایص شکلی و احیاناً محتوایی این‌گونه آثار نیست، تلاش شده است تا با جست‌وجوی منابع قابل‌دسترس برای پژوهش‌گران ایرانی البته در مقیاسی فراتر از متون تولیدشده به زبان فارسی و فراهم کردن مجموعه‌ی منتخبی از آثاری که می‌توان به این حوزه نسبت داد، گامی کوچک در زمینه‌ی توسعه‌ی این رشته برداشته شود.

مهم‌ترین چالش پیش روی این بررسی - فارغ از محدودیت‌های دسترسی کاربران ایرانی به مراجع علمی و دشواری‌های تشکیل تیمی از پژوهش‌گران آشنا به چندین زبان معتبر جهانی - پیدا کردن منطقی برای نسبت دادن یک سری از آثار به حوزه‌ی نوپا و بین‌رشته‌ای با عنوان کلی «مطالعات شهر اسلامی» بود. بررسی‌ها و مباحث اولیه‌ی ما در این زمینه منجر به اتخاذ روش تحلیلی-قیاسی-استقرایی برای کار شد. به این صورت که از طرفی براساس منطق تاریخی و نظری شکل‌گیری ریشه‌های از این دست از دل مطالعات پسااستعماری و پساشرق‌شناختی از یک سو و گرایش‌های چندفرهنگی و پسااستعماری از سوی دیگر می‌توانستیم برخی از زمینه‌های موضوعی تولید آثاری با این مضامین و در ارتباط با این حوزه را دریابی کنیم. در پیوند با همین موضوع این فرض مطرح شد که اگر محدوده‌ی جغرافیایی تمدن اسلامی را به‌صورت تاریخی در نظر آوریم می‌توان استدلال کرد که شهرهایی که در این حوزه‌ی تمدنی و جغرافیایی در طول تاریخ وجود داشته‌اند به‌صورت بالقوه می‌تواند اثره‌ی پژوهش‌هایی قرار گرفته باشد که با یافتن آن‌ها و بررسی بیشتر و دخیل کردن ملاک‌های پیش‌گفته برخی از آن‌ها را می‌توان به یک حوزه‌ی مطالعاتی مستقل تحت عنوان مطالعات شهر اسلامی نسبت داد. از طرف دیگر با انتخاب کلیدواژه‌هایی که دست‌کم در سطح زبانی می‌توانست ما را به مجموعه‌ی گسترده‌ای از آثار رهنمون شود که احتمال قرار گرفتن آن‌ها در فهرست نهایی ما وجود داشته باشد، مسیر دیگری بود که طی شد و اتفاقاً به لحاظ عملیاتی آسوده و نتیجه‌بخش‌تر بود. سرانجام از تقاطع این دو مسیر فهرست نهایی تدوین شد که در ادامه در پیشگاه خوانندگان قرار گرفته است.

در اثر پیش رو ۲۷۱ منبع، شامل شماری کتاب و مقاله به زبان‌های فارسی (۹۶ اثر) و غیرفارسی (۱۷۵) معرفی شده است. نگاهی گذرا به نمایه‌های تهیه‌شده از این آثار که در انتهای متن آمده است، نشان می‌دهد که شهر اسلامی هم به‌عنوان تعیین‌های مادی و تاریخی، هم ایده‌ها و آرمان‌های ذهنی و هم سازه‌ای نظری-تحلیلی در نظر گرفته شده است و حوزه‌های مطالعاتی وسیعی اعم از تاریخی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و حقوقی را برانگیخته است.

در اینجا مجال انعکاس همه‌ی فرضیات و دریافت‌هایی که طی دوره‌ی تدوین این کار به‌دست آمد وجود ندارد و نگارندگان نیز خود را نویسندگان این راه می‌پندارند که تجربه‌ی این کار انگیزه‌ی جستجوهای بیشتر را در ایشان تقویت کرده است، ولیکن در همین فرصت جا دارد در ابتدا از آقایان دکتر عالمی و دکتر کلانتری اعضای محترم شورای علمی دبیرخانه و حامیان این طرح و نیز آقای دکتر آرام و خانم باکری کارشناسان دبیرخانه به با همراهی و مساعدت‌های خود شکل‌گیری این اثر را تسهیل کردند مراتب قدردانی خود را ابراز نمایم و همچنین از همکارانم خانم‌ها نفیسه آزاد، پریسا روشن‌فکر، مارال فرخی و الهه نوری که پیدایش این اثر مرهون تلاش آنان بوده است قدردانی نمایم.

پیام روشنفکر

تابستان ۱۳۹۲

مقدمه

دسترسی به مآخذشناسی‌های موضوعی و تشریحی^۱، به‌عنوان ابزاری کارآمد جهت اشراف بر منابع و متون، یکی از پیش‌شرط‌ها و ملزومات مطالعات استادی و کتابخانه‌ای محسوب می‌شود. چرا که بسیاری از محققان ناگزیرند نقطه‌ی عزیمت پژوهش خود را بر یافته‌های متون و منابع پیشین قرار دهند. درواقع، زمانی توسعه‌ی علمی حاصل می‌شود که فرایند تولید پژوهش، انباشتی (مبتنی بر متون و تجارب پیشین) و هم‌افزا باشد. بر همین اساس تدوین مآخذشناسی در حوزه‌ی مطالعات «شهر اسلامی» نیز اهمیت بسزایی دارد، به‌ویژه آنکه حوزه‌ی مطالعاتی نوپاست. تغییر و تحولات جوامع شهری امروزی از یک سو، و تغییر در نگرش محققان و صاحب‌نظران به ادبیات مطالعات شهری از سوی دیگر، باعث شده است مسائل و موضوعات مربوط به جامع و تمدن اسلامی در پژوهش‌ها و مطالعات علوم انسانی موردبازنگری و بازاندیشی مکرر قرار گیرد. هدف از انجام پژوهش‌های پیش رو که به سفارش دبیرخانه‌ی شهر اسلامی ایرانی انجام شده است، تدوین کتاب مآخذشناسی تشریحی در موضوع شهر اسلامی برای معرفی منابع معتبر در زمینه‌ی موضوع به زبان فارسی و غیرفارسی است. این دید که زین‌پس محققان با سهولت بیشتر بتوانند با شناسایی و انتخاب از میان منابع و متون معرفی‌شده، پژوهش‌های خود را سامان دهند.

روش انجام کار

مآخذشناسی حاضر از طریق جستجوی نظام‌مند کتب و مقالات فارسی و غیرفارسی (انگلیسی، ایتالیایی، اسپانیایی، ترکی، عربی) در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر اجرا شده است. کلیدواژه‌های تخصصی جستجو شده در این پایگاه‌ها دسترسی به منابع را راسخون شده است. نتایج اولیه پس از کنترل و غربال‌گری ابتدا به ترتیب براساس نوع ماده (کتاب، مقاله) و پس‌از آن براساس موضوع طبقه‌بندی شده است.

بخش اول این پروژه که به کار جستجو و غربال‌گری اختصاص داشته است، در مرحله‌ی نخست آن، کار شناسایی پایگاه‌های معتبر کتب و مقالات و در مراحل بعدی جستجوی این پایگاه‌ها براساس کلیدواژه‌ها انجام شد. کلیدواژه‌ها عبارت‌اند از: شهر اسلامی؛ شهرسازی اسلامی؛ معماران اسلامی؛ شهر مسلمین؛ شهر در اسلام؛ اسلام و شهر و ترکیبات دیگری ناظر به مقولات ذیل:

- شهر اسلامی: کلیات، تعاریف و مفاهیم
- مباحث تاریخی
- مباحث نظری: پساشرق‌شناسی، پسااستعماری
- جغرافیای شهر اسلامی
- اقتصاد شهر اسلامی

^۱ Annotated Bibliography

- سیاست شهر اسلامی
- فرهنگ شهر اسلامی

در مرحله‌ی بعدی متن کتاب‌ها و مقالات مطالعه شده است و براساس محتوای آن‌ها یک‌بار دیگر دسته‌بندی و میزان ارتباط واقعی آن‌ها با موضوع سنجیده می‌شود. و در مرحله نهایی شرحی از کتب و مقالات منتخب در کار ارائه شد.

پایگاه‌ها و مراجعی که در کار به آن‌ها ارجاع شده است به شرح ذیل اند:

الف) برای جستجوی منابع فارسی

اولین مرجع کتابخانه ملی ایران با حدود ۲ میلیون نسخه آثار مکتوب است به‌ویژه «بخش ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی» بیش از ۵۰/۰۰۰ جلد کتاب، ۶۰۰ عنوان نشریه و ۲۵۰۰ عنوان پایان‌نامه‌ی دکتر است که اکثراً به زبان‌های آلمانی، فرانسوی، انگلیسی و روسی است. دومین منبع معتبر در بین آرشیوهای کتاب‌های دانشگاهی ایران کتابخانه‌ی دانشگاه تهران است. کتابخانه‌ی مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران بزرگ‌ترین کتابخانه‌ی دانشگاهی ایران است و مجموعه‌ای غنی و گسترده از منابع گوناگون در زمینه‌های مختلف علوم و فنون و ادب را دربرمی‌گیرد. این کتابخانه در کنار کتابخانه‌های تخصصی دانشکده‌ها که هر یک برحسب نیازهای علمی و آموزشی ویژه‌ی خود به‌وجود آمده‌اند بیشتر به امر پژوهش اختصاص دارد و به گردآوری آثار مربوط به مطالعات اسلام‌شناسی، ایران‌شناسی و تاریخ‌شناسی می‌پردازد.

همچنین دو پایگاه دیجیتال فارسی به شرح ذیل برای جستجوی مقالات قرار گرفته است:

۱) پایگاه مقالات علمی جهاد دانشگاهی (SID)

که با هدف سامان‌دهی و پردازش اطلاعات و مقالات علمی منتشر شده در نشریات علمی - پژوهشی توسط جهاد دانشگاهی در تاریخ ۱۶ مرداد ۱۳۸۳ با عنوان «مرکز اطلاعات علم جهاد دانشگاهی» آغاز به کار کرد. اهداف تأسیس این مرکز آن‌چنان‌که در اساسنامه‌ی آن آمده است «ترویج و اشاعه‌ی اطلاعات علمی، گسترش و ارتقای خدمات اطلاع‌رسانی به محققان، سرعت بخشیدن به کارشناسان علمی و افزایش اثربخشی تحقیقات در کشور است.» مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی تحت حمایت شورای علمی، خدمات خود را از طریق پایگاه اینترنتی www.SID.ir به‌عنوان بانک اطلاعات علمی کشور ارائه می‌دهد و تلاش کرده است از تجربه‌های مشابه در داخل و خارج از کشور برای بهبود، روزآمدی و جامعیت اطلاعات استفاده کند.

۲) پایگاه مجلات تخصصی نور (نورمگز) بزرگ‌ترین بانک مجلات و نشریات تخصصی

علوم انسانی و اسلامی

این پایگاه هم با هدف آرشیو کردن مقالات مجلات تخصصی در زمینه‌ی علوم انسانی و اسلامی راه‌اندازی شده و در زمان مراجعه‌ی این طرح شامل ۱۰۱۰ مجله و بالغ بر ۴۵۳۸۸ تعداد کل شماره‌های آن‌ها بوده است با تعداد کل پدیدآورندگان: ۱۸۳۸۹۲ و درمجموع ۷۴۸۴۴۷ مقاله.

ب) در خصوص منابع انگلیسی

براساس رتبه‌بندی‌ها، کتابخانه‌ی کنگره‌ی ملی آمریکا با نزدیک به سی میلیون جلد کتاب، در میان کتابخانه‌های دیجیتال بیشترین تعداد کتاب را دارد. دانشگاه هاروارد به لحاظ تعداد کتاب دومین رتبه را دارد. باید توجه داشت که وبسایت‌های آمازون و گوگل بوک نیز به دلیل عمومیت و فراگیری استفاده جزو کتابخانه‌های دیجیتال معتبر بسیار شناخته‌شده به حساب می‌آیند. به شکل معمول این کتابخانه‌ها، لیست کتاب‌های خود را در دسترس عموم می‌گذارند. اما از دشواری‌های جستجو در آن‌ها مواردی از محدودیت دسترسی به خلاصه‌ی منابع یا برخی بخش‌های کتاب است، گذشته از آن که بسیاری از دانشگاه‌های مطرح حتی جستجو در میان کتاب‌ها را نیز منوط به عضویت در دانشگاه کرده‌اند. با همه‌ی این محدودیت‌ها تا حدودی، دست‌کم تا رسیدن به عنوان کتاب‌ها، جستجو را می‌تواند پیش برد اما برای دست‌یافتن به اطلاعات بیشتر معمولاً دسترسی‌های اختصاصی‌تری نیاز است که شرایط فعلی در دسترس کاربران معمولی نیست.

برای تکمیل فهرست کتاب و مقالات در بخش انگلیسی، پس از شناسایی پنج کتابخانه‌ی دیجیتال مطرح دنیا و انجام جستجو براساس کلیدواژه‌ها، در مراجع و برخی دیگر از جمله کتابخانه‌های دیجیتال دانشگاه لایبن، دانشگاه آکسفورد، دانشگاه اسلامی بنان و ... کتابخانه‌ی دیجیتال دیگر همچون کتابخانه‌ی دیجیتال علوم اسلامی، نیز بنا بر رشته‌های مرتبط با موضوع جستجوهای تکمیلی کار انجام شد. پنج کتابخانه‌ی دیجیتالی مورد جستجو و یافته‌های آن بدون غربال‌گری عبارت بودند از کتابخانه‌ی دانشگاه سواس، دیجیتال ورلد لایبرری، کتابخانه‌ی کنگره‌ی ملی آمریکا، کتابخانه‌ی دانشگاه هاروارد، کتابخانه‌ی دیجیتالی آمازون. علاوه بر آن لیست کتابخانه‌های مورد جستجو برای تکمیل کار بنا به شرح زیر است که البته بخش بزرگی از یافته‌ها در این مراجع بعدی با یافته‌های قبلی هم‌پوشانی داشت و در نتیجه پس از غربال‌گری حذف شدند.

کوئستیا؛ گوگل بوک؛ گلوب اتیکس؛ دانشگاه لایبن؛ دانشگاه آکسفورد؛ کتابخانه‌ی دیجیتال علوم اسلامی.

درمجموع نتایج جستجوها در میان کتابخانه‌های اصلی و مکمل پس از رفع همپوشانی‌ها مشخص شدند. بخش مقالات غیرفارسی، به نسبت بخش کتب غیرفارسی با پیچیدگی‌های بیشتری روبه‌رو بود. چرا که کتاب‌ها به هر نحو به واسطه‌ی فروش به صورت مجازی ارائه می‌شود و به صورت مجازی حداقل تا سر حد عنوان و نویسنده قابل دسترسی است. اما کلیه‌ی دانشگاه‌ها برای جستجو در میان مقالات محدودیت‌های

زیادی را در نظر گرفته‌اند. جستجو برای مقالات از میان دو سایت بزرگ جی استور و اس آی دی صورت گرفته است.

پس از انجام جستجوها و غربال‌گری‌ها از هر اثر چکیده‌های ۳۰۰ کلمه‌ای تهیه شد که البته در حین کار و براساس محتوای متون و منابع به‌صورت موردی پیش آمد که توصیف و معرفی از این حد بیشتر شود.

در توصیف آثار علاوه بر مشخصات کتاب‌شناسی تلاش شده است تا با مطالعه‌ی سریع متون و استنتاج کلیدواژه‌هایی که با آن به طبقه‌بندی موضوعی آثار پرداختیم در حد امکان تصویری نیز از ساختار اثر به‌دست داده شود. همچنین برخی اطلاعات اضافی (مانند تعداد صفحات اثر و ...) را که عموماً در کتاب‌شناسی‌ها ذکر نمی‌شود در این کار آورده‌ایم. در انتها نیز نمایه‌ای از موضوعات، اسامی، اماکن (شهرها و مناطق) و ادوار تاریخی تهیه شده است که بتواند به پژوهش‌گران در جستجوی موضوعات کمک کند. در شیوه‌ی رفرنس - نویسی برای کتاب‌های فارسی از کتاب شیوه‌های استناد در نگارش‌های علمی مرحوم دکتر عباس حری استفاده شده است اما در سایر منابع براساس ملزومات سهولت در بازیابی اثر مبنای شیوه‌ی رفرنس‌نویسی بوده است. مثلاً در منابع خارجی اطلاعات بیشتری از آنچه در کتاب‌شناسی‌های مرسوم به‌قاعده درآمده، آمده است تا بتواند خواننده را برای بازیابی آثار بیشتر کمک کند.